

osiguranje minimalnog dohotka. Socijalno ulaganje računa s prevencijom rizika te boljim nošenjem s rizicima i tranzicijama te aktivnom politikom zapošljavanja.

Kvistova istraživanja socijalnih ulaganja u Danskoj u području stanovanja, dugotrajne skrbi, minimalnog dohotka, bolovanja i invalidskih mirovina govore da su ishodi ovih reformi povezani s prethodnim programima socijalne zaštite, a uvelike ovisе o novom tipu socijalne vladavine (eng. *social governance*).

Socijalne reforme glede uvođenja programa socijalnog ulaganja zahtjevne su i države koje imaju odgovarajuće institucije i stručnjake mogu odgovoriti na ove izazove, bez obzira na ideološke predznake.

U ovakvom kontekstu posebno se raspravljalo o novom tipu vladavine (eng. *governance*) kao odlučujućem čimbeniku mobilizacije dodatnih resursa i stasanja socijalnih inovacija.

Kada su u pitanju teme ulaganja u rani razvoj djece, participacija roditelja na tržištu rada te socijalna isključenost i isključenost s tržišta rada, Hrvatska pripada krugu zemalja koje ove teme još uvijek nisu stavile na svoj dnevni red u okviru paradigme socijalnih ulaganja.

Na konferenciji su dominirale teme o socijalnoj politici i socijalnim državama iz kruga starijih EU članica. Među rijetkim izlaganjima iz tranzicijskih zemalja treba navesti ono Maše Filipović Hrast i Tatjane Rakar *The Future of the Slovenian Welfare State and Challenges to Solidarity*. Ovaj je rad dio europskog istraživačkog projekta. Slovenija je na nedavnu gospodarsku krizu odgovorila smanjenjem socijalnih troškova, prije svega, boljim ciljanjem ranjivih skupina u okviru sustava socijalne skrbi. Socijalni doprinosi u Sloveniji jedni su od najviših u EU, kao i porezi koji opterećuju gospodarstvo. Aktivna politika zapošljavanja važna je sastavnica koncepta socijalnog ulaganja i razvoja slovenske socijalne drža-

ve. Slovenija je relativno egalitarna država s Gini koeficijentom 25, jednim od nižih u EU. Znakovito je da siromaštvo sve više pogađa slabije kvalificirano stanovništvo. Sve veći je izazov kako u okviru rastućeg udjela starih i usporenog rasta povećati učinkovitost socijalnih programa. Međutim, izgledni su sve primjetniji procesi familizacije socijalne politike.

U kontekstu razvoja europskog socijalnog modela na konferenciji je više puta istaknuto kako bi trebalo više pozornosti posvetiti evaluaciji projekata koji su financirani iz sredstava Europskog socijalnog fonda te onda, na takvim temeljima, učiti iz iskustva drugih zemalja.

Relativno mali broj sudionika konferencije iz tranzicijskih zemalja složio se kako bi za narednu konferenciju u Rotterdamu u okviru programa trebalo izdvojiti posebnu temu »Izazovi razvoja socijalnih država u tranzicijskim zemljama«.

Na konferenciji je prigodno obilježena i 25 godina izlaženja *Journal of European Social Policy*.

Gojko Bežovan
 Studijski centar socijalnog rada
 Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu

doi: 10.3935/rsp.v22i3.1314

ENHR KONFERENCIJA: STANOVANJE I GRADOVI U VRIJEME PROMJENE: USREDOTOČAVAMO LI SE NA LJUDE?

Lisabon, 28. lipnja - 1. srpnja 2015.

Europska mreža stambenih istraživača održala je godišnju konferenciju u Lisabonu od 28. lipnja do 1. srpnja 2015. godine. U radu konferencije sudjelovalo je više od

600 sudionika iz 52 zemlje, a osim 26 radionica, uključivala je šest plenarnih skupova te poseban kolokvij namijenjen novim stambenim istraživačima. Kao jednu od zanimljivosti ove konferencije, bitno je spomenuti i organizaciju čak 10 izleta (eng. *fieldtrips*) za sve sudionike konferencije.

Konferencija je započela uvodnim plenarnim skupom u sklopu kojeg su održana dva izlaganja. Danski arhitekt Jens Thomas Arnfred održao je nadahnuo izlaganje o inovativnim arhitektonskim rješenjima za povećanje kvalitete stanovanja s posebnim naglaskom na primjere dobre prakse u području socijalnog stanovanja u Danskoj.

Vitor Reis, predsjednik portugalskog Instituta za stanovanje i urbanu obnovu, održao je izlaganje »Prema portugalskoj stambenoj strategiji« te je, osim ključnih portugalskih trendova u stanovanju, predstavio i najbitnije indikatore vezane uz strategiju poput urbanog razvoja, ekološke održivosti, inovacija te važnosti uloge urbanih dionika pri stambenom zbrinjavanju. Portugalska stambena strategija može poslužiti kao inspiracija za izradu hrvatske varijante jer sadrži ključne razvojne naputke za prevladavanje stambene krize.

Na posebnom plenarnom skupu, »Povijest planiranja i stanovanja u Portugalu«, koji su organizirale Patrícia Santos Pedrosa i Marta Cruz iz Portugala, tri su međusobno vezana izlaganja održali portugalski arhitekti Ricardo Agarez, José António Bandeirinha te Nuno Grande. Izlagači su uspješno povezali kronološki i problemski pristup kako bi točnije objasnili arhitektonske, stambene i urbane nedostatke portugalske rezidencijalne arhitekture 20. stoljeća. Posebni fokus stavljen je na trenutačnu stambenu krizu u Portugalu i nove pristupe za njeno ublažavanje. Osim u izlaganjima, na plenarnoj su raspravi također višestruko puta uzroci stambene krize bili objašnjavani ovisnošću o prijedenu (političkom) putu Portugala – ekonomske, socijalne,

stambene i urbane politike sukcesivnih razdoblja autoritarnog režima Antonia Salazara, procesa demokratizacije te više od četvrtine stoljeća članstva u EU.

U sklopu prvog plenarnog skupa, »Stanovanje i socijalna država u vrijeme promjene«, Peter Kemp iz Ujedinjenog Kraljevstva održao je izlaganje o ulozi naknada za stanovanje u 15 zemalja EU-a, na temelju višegodišnjeg komparativnog istraživanja. Problematizacijom preklapanja mjera stambene politike i socijalne pomoći, ukazano je na poželjnost naknada za stanovanje kao važnog oblika dohodovne potpore u svjetlu pojave novih socijalnih rizika te otpornost na promjenu tog instrumenta socijalne politike unatoč politici štednje europskih zemalja u doba krize.

Jesus Leal iz Španjolske održao je izlaganje o socijalnoj dobrobiti i stambenoj krizi u južnoeuropskim zemljama, točnije Portugalu, Italiji, Španjolskoj i Grčkoj. Navodeći demografski i ekonomski kontekst spomenutih zemalja te specifičnosti južnoeuropskog stambenog modela, naglašene su posljedice stambene krize među kojima se ističu porast nezaposlenosti u građevinskoj industriji, porast broja deložacija uslijed nemogućnosti otplate stambenih i hipotekarnih kredita, manjak stambene potražnje, prenapučenost kućanstava i opće smanjenje standarda stanovanja u velikim gradovima.

Drugi paralelni plenarni skup, »Urbana regeneracija i teritorijalni razvoj: potreba za novim pristupima«, obilježila su izlaganja Karine Leitão iz Brazila i João Teixeira iz Portugala koji su istaknuli izazove urbanog razvoja u doba izražene potrebe za većom kompetitivnosti, inovativnosti i održivosti europskih gradova. Problematizaciju posljedica socijalne, ekonomske i kulturalne krize, točnije, nejednakog razvoja gradova EU-a u pogledu priuštivosti stanovanja, smanjenja nezaposlenosti, zaštite okoliša i urbane obnove, izlagači su povezali s no-

vim pristupima u »prostornim intervencijama« zbog intimne veze specifičnih lokalnih konteksta, »demokratskog participacijskog sustava višerazinske vladavine« i službenih programa urbanog razvoja na razini EU-a.

Radionice na konferenciji odvijale su se u šest različitih termina, a nosile su sljedeće nazive: Invaliditet i stanovanje; Stambena i urbana politika u istočnoj Europi; Energetska učinkovitost i ekološka održivost stanovanja; Holistički pristupi održivoj urbanoj obnovi; Stanovanje i životni uvjeti starih; Stanovanje i obiteljska dinamika; Stanovanje i urbani problemi u razvijenim zemljama; Stambena ekonomika; Stambene financije; Stambeno pravo; Tržišta zemljišta i stambena politika; Dinamika stambenog tržišta; Metropolitanska dinamika: urbana promjena, tržišta i vladavina; Migracija, rezidencijalna mobilnost i stambena politika; Manjinske etničke skupine i stanovanje; Fizički aspekti dizajna i regeneracije; Siromašna susjedstva; Tržište privatnog najma; Rezidencijalne građevine i arhitektonski dizajn; Rezidencijalni kontekst zdravlja; Rezidencijalni okoliši i ljudi; Socijalno stanovanje i globalizacija; Socijalno stanovanje: institucije, organizacije i vladavina; Stanovanje u južnoj Europi; Politika urbane obnove.

Radionicu pod nazivom »Socijalno stanovanje: institucije, organizacije i vladavina« vodio je britanski istraživač David Mullins koji ju je ujedno i otvorio izlaganjem »Otvaranje prostora politika za samoorganizirano stanovanje – slučaj *Empty Homes Community Grants* programa u Engleskoj«, s naglaskom na evaluaciji utjecaja prenamjene, obnove i ponovnog korištenja praznih i/ili neadekvatnih stanova i zgrada od strane različitih dionika, uglavnom registriranih neprofitnih stambenih organizacija, ali i neregistriranih inicijativa lokalne zajednice. Smještanjem stambene samopomoći kao oblika stambenog zbrinjavanja u kontekst mijena na britanskoj političkoj

sceni, izlagač je iskoristio priliku da ukaže na dugogodišnju fragmentiranost inicijativa samopomoći u stanovanju te potrebu za sačinjavanjem povoljnog *policy* okruženja za njihov razvoj u budućnosti.

Izlaganje pod nazivom »Stanovanje vođeno stanarima u Nizozemskoj: od alternativa do *I-Build-a*« održala je Lidewij Tummers iz Nizozemske, u kojem je predstavila rezultate komparativnog istraživanja samoorganiziranog i suproizvedenog stanovanja u nekoliko nizozemskih gradova dodatno ih potkrijepivši različitim studijama slučaja. Zajedničko stanovanje (eng. *common housing*), »uradi-sam kuće« (eng. *DIY houses*) i »stanovanje-rađeno-po-mjeri« (eng. *tailor-made housing*), samo su neki od oblika stanovanja spomenutih u izlaganju koje je uključivalo i povijesni uvod u temu s naglaskom na skvoterske aktivnosti mladih, sociodemografske trendove – poput promjena strukture kućanstva i ponovnog naseljavanja središnjih gradskih četvrti – koji su utjecali na obnovu interesa za alternativne stambene inicijative te evaluacija srodnih programa u kontekstu stambene politike u Nizozemskoj.

Rhonda Phillips iz Australije održala je izlaganje »Upravljanje stanovanjem za domorodačku populaciju u Australiji: što se dogodilo sa samoopredjeljenjem?« o stambenom zbrinjavanju domorodačke populacije kroz programe socijalnog stanovanja u svojoj zemlji na temelju analize stambene politike Australije od 1990. do danas. Prema njenim riječima, promjene su uglavnom bile negativne te su uključivale demontažu stambenih institucija i uz stanovanje vezanih pružatelja usluga te isključivanje spomenute populacije iz procesa donošenja odluka, a zaključak je izlaganja iskoristila za kritiku legitimnosti i efektivnosti postojećih australskih programa stambenog zbrinjavanja domorodačke populacije.

Rezultate zajedničkog istraživanja australskih neprofitnih stambenih inicijativa i

organizacija predstavili su Richard Lang i Harald Stoeger iz Austrije, u izlaganju pod nazivom »Uloga lokalnog institucionalnog konteksta u razumijevanju stambenih modela vođenih od strane zajednice«. Analizu austrijske stambene politike te odnosa relevantnih dionika poput lokalnih i regionalnih vlasti, države i neprofitnih stambenih organizacija objedinili su studijama slučaja austrijskih gradova Beča i Salzburga ukazavši na primjere dobre prakse u stambenom zbrinjavanju koji su nastali sudjelovanjem budućih stanara u iniciranju, planiranju i gradnji naselja i/ili stambenih jedinica.

Nove pristupe u istraživanjima socijalnog stanovanja temeljene na teoriji zajedničkih dobara predstavili su Nele Aernouts i Michael Ryckewaert iz Belgije u izlaganju pod nazivom »Participativno socijalno stanovanje u Bruxellesu«. Neprofitne stambene organizacije u spomenutom gradu djeluju kao vlasnici građevinskih zemljišta namijenjenog budućim programima priuštivog stanovanja i akteri financijske potpore potrebitim kućanstvima. Osim toga, izlagači su poseban uspjeh suproizvodnje stanova te koordinacije donositelja odluka i korisnika stambenih usluga uvelike pripisali sposobnosti izgradnje socijalnog kapitala i osnaživanja pojedinaca u zajednici čime su efektivno postali nositelji pozitivne društvene promjene u Bruxellesu.

Darinka Czischke iz Nizozemske održala je izlaganje »Pribavljači stanova i stanovanje vođeno zajednicom u Europi: prema pristupima suproizvodnje?« u kojem je nasloвила probleme strukturalne stambene krize u post-industrijskim društvima i mogućnosti daljnjeg razvoja suproizvodnje stanovanja s ciljem ublažavanja trendova komodifikacije stanovanja, diverzifikacije stambene isključenosti te promjenjivosti uloga dionika u opskrbi i korištenju socijalnog stanovanja. Alternativne oblike stambene opskrbe izlagačica je uglavnom veza-

la uz inicijative »civilnog poduzetništva«, točnije suproizvedenog i samoupravljanog stanovanja kao oblika socijalne inovacije koja izvire iz suradnje stanara i neprofitnih stambenih organizacija.

Izlaganje pod nazivom »Transfer znanja o zajedničkom stanovanju za održivu i otpornu budućnost: središte zajedničkog življenja u Mađarskoj« održali su Zsolt Glatz i Bence Komlosi iz Mađarske, postavivši konceptualni okvir akcijskog istraživanja zajedničkog stanovanja u toj zemlji kao odgovora na akutnu stambenu krizu. Ukazujući na primjere dobre prakse iz Švicarske, izlagači su najveću pozornost posvetili procesima učenja i diseminacije informacija o vrijednim razvojem *bottom-up*, neprofitnog, kooperativnog i prema zajednici orijentiranog stanovanja kako bi se njegova uloga u stambenom zbrinjavanju i udio takvih stambenih statusa u Mađarskoj povećao.

Na radionici »Socijalno stanovanje i globalizacija« pod vodstvom Cristopha Reinprechta iz Austrije, Lenimar Arends i Pilar Garcia-Almirall održali su izlaganje »Struktura stambene politike Pariza, Londona i Barcelone: komparativno istraživanje« koje se može proglasiti izuzetno vrijednim zbog nastojanja da se usporede nako neusporedivi gradovi po pitanju stambene politike, a posebice statusa socijalnog stanovanja u različitim stambenim režimima Velike Britanije, Francuske i Španjolske. Istraživanje je još uvijek u tijeku.

Veera Viitanen iz Finske održala je predavanje »Uloga socijalnog sektora u procesu alokacije socijalnog stanovanja« prilikom kojeg se usredotočila na analizu uzroka beskućništva u Europi, načina klasifikacije raznih oblika beskućništva s posebnim naglaskom na finska iskustva provedbe programa »Stanovanje prvo«, te aktivnu ulogu socijalnog sektora u stambenom zbrinjavanju ranjive populacije koja se nalazi u riziku beskućništva.

Na radionici »Tržišta privatnog najma« pod vodstvom Boba Jordana iz Irske, Carla Earhart iz SAD-a održala je izlaganje »Terminologija stambene industrije u novinskim člancima na Internetu« u kojem je izložila rezultate analize utjecaja medijskih strategija na percepciju javnosti o stanovanju i stambenim statusima predloživši aktivnije zagovaranje nove stambene terminologije koja bi imala snažnu de-stigmatizacijsku ulogu u javnom diskursu.

Joszef Hegedus i Vera Horvath iz Mađarske održali su opsežno izlaganje »Elementi konvergencije i divergencije: modeli privatnog najamnog sektora u središnjoj i istočnoj Europi« u kojem su predstavili rezultate komparativnog istraživanja trendova privatnog najamnog sektora u tranzicijskim zemljama posljednjih 25 godina i pritom ukazali na nedostatak i neusporedivost podataka, a time i nemogućnost pouzdane procjene tog sektora. Visok udio stanova u privatnom vlasništvu te problemi proizašli iz (političkom voljom) ubrzanih procesa privatizacije, decentralizacije i denacionalizacije stanovanja stavljeni su u kontekst analize djelovanja stambenih aktera sa strane ponude i potražnje. Segmentacija tržišta najamnog stanovanja podložnog tržišnim ciklusima i sveprisutna diskriminacija najmpoprimalaca zbog učestalosti neformalnih, a time i ilegalnih ugovora s najmodavcima čini ovaj sektor nepredvidivim za obje dogovorne strane te su stoga izlagači upozorili da bi se u vrijeme stambene krize problemi javnog najamnog sektora trebali više naslovljavati pri sačinjavanju javnih politika. Ovo je istraživanje dio projekta koji će rezultirati izdavanjem knjige na tu temu, gdje se očekuje da će biti poglavlje o Hrvatskoj.

Brojnost sudionika ove konferencije nije bila tek posljedica vještog iskorištavanja prilike za ljetni posjet portugalskoj metropoli, već odraz porasta zanimanja za probleme stambene i urbane politike po-

sljednjih godina. Domaćini konferencije zaslužuju svaku pohvalu zbog zavidne razine organizacije skupova, radionica, izleta i neformalnih druženja čime su pridonijeli istraživačkim suradnjama i razmjenama stručnih iskustava u budućnosti.

Konferencija Europske mreže stambenih istraživača 2016. godine bit će organizirana u Belfastu.

Josip Pandžić
Poslijediplomski doktorski studij
socijalne politike

doi: 10.3935/rsp.v22i3.1345

OIKONET KONFERENCIJA: STRATEGIJE URBANE OBNOVE

Bratislava, 25. rujna 2015.

Druga međunarodna konferencija *Global Dwelling: Housing Regeneration Strategies* u okviru OIKONET projekta (www.oikonet.org) organizirana je u Bratislavi 25. rujna 2015.

U radu konferencije sudjelovalo je pedesetak izlagača s ukupno 11 izlaganja, dok je otvaranje izložbe od 22 projektna postera rezervirano za zatvaranje konferencije.

Nakon uvodnih riječi dekanice Arhitektonskog fakulteta u Bratislavi, Lubice Vitkove i voditelja OIKONET projekta Leandra Madrazza, konferencija je otvorena plenarnim izlaganjem profesora *emeritusa* arhitekture i urbanog dizajna Richarda Haywarda iz Ujedinjenog Kraljevstva pod nazivom »Le Corbusierov 'stroj u kojem se stanuje' ili krtičja kuća u 'Vjetru u vrbama' – omogućavajuće i onemogućavajuće arhitekture i urbanizmi«. U svojem se izlaganju dotaknuo velikog broja tema među kojima se istaknula problematizacija načina usklađivanja često apstraktnih teorijskih znanja